

Командировка аадырыһа: СЫЛАН

СЫЛАННА

**Ыраах Хатылыттан
уматыктанан...**

ТҮӨЙЭБЭ

Күөх быйан күрүбэр

Ары сыабар

Уруккута түөрт кварти-
ралаах уопсай дыа биһир
энэрин уларытан арым
сыаа онорбуттар. Манна
маастарынан Анна Макаро-
ва, технологунан Екатери-
на Федотова итинэн рабо-
чайдарынан Зинаида Пет-
рова, Марианна Иванова
үлэлииллэр. Бары да бани
талыт курдук эдэр дыах-
таллар, эдэр ыал икэлэрэ.
Онон сана дыаабы-уокка са-
быс-сага оборудованиенан
үлэлииргэ көхтөрө, бабала-
ра сүрдээх.

— Күннэ абыс центнер
үгү тутан астыбыт, — диэн
кэспир Екатерина Дмитри-
ева. — Барыта сүүрбэ биэс
ыал туттарар. Туох да тех-
никабыт суох, онон бары

бэйэлэрэ ким туох кыах-
таабынан үгүтүн ажалынар.
Сорох тракторынан таһар,
сорох тэлиэгэлэнэн.
Сүөгэйбитин күн айы ары-
ылаан иһэбит, күннээбит
дыаһыктан эрэ ордор. Ону
мунуна-мунуна Сыланна
киллээн туттарабыт. Саа-
май элбэх үгү туттарааччы-
ларынан Р.М.Новгородов,
Д.Г.Местников уонна
С.Ф.Макаров буолаллар.
Ити чааһынайдартан. Онтон
баһынай хаһайыстыбала-
рыттан "Дьулуур" (сал.
С.Ф.Макаров), "Дьулуур" (сал.
Г.Е.Дьячковская),
"Строитель" (Д.Г.Местни-
ков) сүрүн туттарааччылар-
быт.

«Утүө дьыала» хамсааһына

"Утүө дьыала" хам-
сааһына түөһүлэр, биллэн
турар, тумубатах. Манна
былырын таах турбут
түөрт квартиралаах уопсай
дыэмни көһөрөн ажалан,
систематын танан оскуола
дыэтин итинэн буйуунан
онорбуттара. Оттон быйыл
медпункт дыэтин тутан
эрэллэр. Биэс метр устала-
х түөрт метр туоралаах са-
быс-сага маһынан онгоһу-
лубут дыобус дыа көгдөйө
бүтэн кылбайан турар. Ма-
ны урунку да өттүгэр бары
үтүө сабалааһынарга көх-
нэм буолар дьоннор —
И.И.Беляев уонна Д.В.Ми-
хайлов туталлар. Кинилэр

билигин сүөһүлээх-астаах
дьон сэрэниэн оттуу бар-
быттар, бүтэн кэллэхтэри-
нэ ситэрэн күһүн үлэс кил-
лэрэхтээхтэр. Нэһили-
эниэ медпууну бэйэтэ
үбүлээн туттарар. Хас бии-
бардааччы ахсыттан 200-түү
солкуобайы комуйбуттар.
Дыа, итиник эмиз да
күннэтэ көрсүлэр үгүс
кыһалбаах, ол тынан ба-
ран онтон иһэн хаалбакка
үлэли-хамсы сылдыбаллар
дыобус Түөһү уучастаһын
дыһун дыоно.

Ииннокентий
ГРИГОРЬЕВ.

Ханна да буолбутун кур-
дук, үгүс киһи ходуһаа
сылдыар. Халын Муустаах
дизин сиргэ чааһынайдар
Егор Дмитриевич Неустроев
уонна Иван Алексеевич Мо-
настырев кыттыһан оттуу
сылдыбалларын көрүстүбүт.
Икки хонуктаабыта обустар-
быттарын мунуна сылдыар
этэлэр. Төһө сиригэр урук-
куттан да бани дьон-сэргэ
бэйэ-бэйэлэригэр хардары-
та көмөлөсүһэр идэлээхтэр.
От кэспир кыраһыын-ула-
ханыйын бары үмүрү тар-
дыллан, ким туох кыах-
таабынан үлэлииллэр. Егор
Дмитриевичтээх атынан
мустараллар, тэйичи төһө
сабатыгар мотоцикл турар.
Ол таһыгар оболор баал-
лар, сир симэһини сэрбэ-
кэчичин туорахтаналлара
көстөр. Улахан дьон бугул-
лаахтарына от түгүс хар-
баары кэтэһэ таарыһа
оонһуу сылдыбаллар эбит.

— Ходуһаа эрдэ кири-
биттэр оттоон ыраатты-
лар, — диэн кэспир Егор
Дмитриевич. — Маннайгы-
нан Иван Иванович баһылыктаах
баһынай хаһайыстыбата кири-
бит. Кини аҕата Иван Петрович
билигин Улахан Үнүкүргэ
сылдыар, хайы-сах икки оту
туруорда.

Наммырыкы үөһэ сай-
ылыкка Борис Черных
баһынай хаһайыстыбата
кыстаан олоһор. Кинилэр
барыта сүүрбэчэ сүөһүлэ-
эхтэр.

Түөһүлэр Сылантан тэй-
иччи олоһоллор. Норуот

ыраах Хатылыттан эрэ
бизээр. "Уматыктын ылаам
этэ" диэн Сылан түгэрттэн
транспорт булан, техниката
суох киһи киһи эмэ кэлсэтэн,
буочука тиэнэн итинэн тэйи-
чтэн баран аҕалыналлар
эбит. Утун Күөлгэ бэйэтигэр
заправка баар да бани, онон
чуһаһаллартар. Дыа, кырдык,
сатамыһа суох дыһал бу-
олбут. Билигин быдыһык-
таах от үлэтин кэспир
төттөрү-таары Чурапчыны
нөкүөлээн Сылан уонна Ха-
тылы көк ардыгар тиэсти
сыанан аҕабыт, элбэх эрэйи,
ночоту үөскэтэрэ биллэр су-
ол. Уматыгы Сылантан бэйэ-
титтэн ылар хайдах сатамы-
һа эбитэй? Чуһаһынан ылан
этэххэ, ыаллы Түөһү уча-
астагар биһир массына со-
ляканы аҕалан куттараннар,
олохтоохтору абыраабыттар.

Бэһэринэбэ

Сыланнар бэйэлэрэ бэ-
һэринэлээхтэрэ кэпсэлгэ
кириэр. Килиэптэрэ да
үчүгэй сүрдээх. Манна өр
сыл үлэһэбит оһыттах
үлэһит Докторов Александр,
Михайловна сибэди-
сэйдир. Утүө суобастаах
үлэтин үрдүктүк сыаналаах,
быйыл киникээ "Потреб-
ительской кооперацияда 20
сыл эңкэлэ суох үлэтин иһин"
диэн эһагы туттарбыттар. Би-
экэрдер үһүлэр: Ньургуйаа-
на Сергеевна Башева, Мария
Семеновна Макарова диэн
үлэһиттэри кытары оһыттах
ветеран Мария Петровна Ма-
карова үлэһитлэр. Оскуола-
ны икки сылаабыта бүтэрбит
Михаил Сивцев рабочайды-
р.

Билигин от үлэтин үгэс
буолан, кыһынтытаабыт бы-
дан элбэх килиэби астыл-
лар. Күннэ түөртүгү эргир
онороллор, ол аата, 540-тэн
тахса бухаанканы буһарал-
лар. Онорбут бордууксуу-
аларынан Сыланы таһынан
Улахан Күөл, Бэрэ уонна
Түөһү уучастаһынын хаач-
чыаллар. Бурдугу маннаабы
олохтоох Сыланнаабы потре-
бобество булан бизээр. Би-
лигин барыта ыһыһа суорта-
ах бурдук кэһэн подсобнай
хоско кыстанан турар. Ити

куулларын быһыгар со-
роһор "уулан хаалар" бур-
дук кэлэр эбит, ол аата,
мэһиндэххэ тиэстэ
көтөүллүбүт-үлүбүт.
Үлэһиттэр хамнастарын су-
тугар маһынынтан ас-танас
уонна араас таһаар ыппалар
эбит, көрдөөхтөрүнэ уу
харчынан да бизэрлэр.

— Кыаллыбатах сүрүн
болпуруспутунан оһохтот
мөлөх туруктаага буолар,
— диэн кэспир бизээр Мария
Семеновна. — Субу-субу алды-
анар. Хата, ону эттэххэ көчө-
гардар тутатына онорон
иһэлэр.

Манна килиэби таһынан
бурдук ас араас көрүнүгүн
онорор Сардаана Николае-
ва Федорова салайар туспа
кондитерская сыага баар.
Онон булочканы, батону, кор-
жыгы, торду, көбүөрдээх лэ-
пизскэни, бирээнныгы,
минныгэс бөрүгү уонна
кремдели астыллар. Ону
нэһилиэһинэ оһус астынар,
сүрдээх хамаатык ылар. Би-
лигин духовка оһохторо
алдыанан, сыах үлэһэбит кэ-
мэ эбит. Аастыт нэһилээбэ
замыканиеттан умайда дэһэл-
лэр. Чурапчыттан кэлэн
көрдөөхтөрү эрэ табыллар
буолбут.

Администрация Чурапчинского улуса

РАСПОРЯЖЕНИЕ

№ 320 от 23 июля 2001 г.

ОБ УТВЕРЖДЕНИИ ЧЛЕНОВ ЧУРАПЧИНСКОЙ ОКРУЖНОЙ ИЗБИРАТЕЛЬНОЙ КОМИССИИ

На основании Закона Республики Саха
(Якутия) «О выборах Президента Респу-
блики Саха (Якутия)» и выписок из протоколов
собраний избирателей Марыкчанского пот-
ребобщества, управления села Чурапча,
центральной улусной больницы, улусного
земельного комитета и совета ветеранов
улуса, распоряжаюсь:

Утвердить состав Чурапчинской окру-
жной избирательной комиссии улуса по вы-
борам Президента Республики Саха (Яку-
тия) в следующем составе:

1. Монастырев Валерий Максимович —
председатель комитета охраны природы.
2. Барашкова Любовь Дмитриевна —
пенсионерка.
3. Пивингин Семен Семенович — пенси-
онер.
4. Карпова Ирина Гаврильевна — специ-
алист по производству Марыкчанского пот-
ребобщества.
5. Софронова Тамара Ивановна — бух-
галтер управления с. Чурапча.
6. Пермяков Афанасий Иннокентьевич —
врач ЦУБ.
7. Лоскин Михаил Иванович — председа-
тель улусного земельного комитета.
8. Еремеев Иван Иванович — специалист
управления культуры.

Глава администрации улуса
А.А.ШАДРИН.

Николай СЕДАЛИЩЕВ

ЧУРАПЧЫГА КҮН ТАХСАР

Чурапчыга күн тахсар, күн тахсар,
Сырдык, ыраас күн, күн тахсар,
Сайынныгы илин сабах
Сандам манан күнтэн сырдыыр,
Күөлбүт нөһүө сыйыа үрдүүр,
Мэник сарыал ууга суунар,
Хатын чаран күнү көрсө
Кылгас түүнү үөрэ кыйдыыр.

Хос ырыата:

Чурапчыга, Чурапчыга күн, күн тахсар,
Сибэкигэ, сибэкигэ сиһир, сиһир куулар,
Хатын чаран, хатын чаран күлү үөрэр,
Чаһыл, сылаас күнтэн үөрэр.

Сибэкигэ, сибэкигэ сиһир, сиһир куулар,
Дыһкыр, дыһкыр сиһир, сиһир куулар,

Алаастарга күөхчэй оппут
Имэрийэр тылтан хамсыыр,
Кэри тыага, үрдүк маска
Кэбэ кыылбыт түһэн үөтэр,
Ойуур, хонуу устун сылдыан
Чыһаах үөрэ кэлэн ылымыр.

Хос ырыата.

Хатын чаран күлү үөрэр,
Чаһыл сылаас күнтэн үөрэр,
Манник кэрэ, дыкты кэмнэ
Ханнык дууһа, ханнык сүрэх
Ырыа бэрдик, хоһоон тылын
Айбат буолуой, эппэт буолуой.
Таптал түүнүн, үрүгү түүнүн
Илдэ барар Таатта үрэх.

Хос ырыата.

(Бу ырыа мелодиятын самодетской
композиции Валерий Платонов сунурута).

Кэскиллээхтик дьаһанан, сагалыы өйүһүн

Мин бүгүн кэспир киһи Афанасий Егорович Луковцев. Кини 1958 сыллаахха олунньу ый 16 күнүгэр Хадаар нэһилиэгэр Уорба учаастагар түөрт оҕолоох Луковцевтар дьэ кэргэттэригэр маннайгы оһонн төрөөбүтэ. 1976 сыллаахха орто оскуоланы бүтэрэн сити-хотуу аттестатын ылан, комсомольскай путевоккан Чакыр учаастагар тракториһынан үлэтин саҕалаан олох киз аартыгар үктэммитэ. Эһиллэтигэр 1977 сыллаахха Аҕа дойдутун иннигэр ытык иһин толоро Советскай Армия кэксэтигэр ытырыллан, икки сыл устата Читинскэй уобаласка Домна станцияга тутуу батальонугар сулууспалабыта. Армияттан кэлэн баран, 1979 сыллаахтан өр сыллар усталарыгар таптыыр идэтинэн тракториһынан сүрдээх таһаарылаахтык Эрилик Эристин аатынан уонна "Мугудай" совхозтарга үлэлээбитэ. Үксүн тутуу биригээдэлэригэр үлэлээн Дирингэ, Бахсы Толоонугар үгүс сана тутуулары ытыһан үлэ киллэрсбитэ. Ону сыаналаан, совхозтар дирекциялара, профкомнара кинини үгүс махта суруктарынан, грамоталарынан уонна дипломнарынан наҕараадалабыттар.

1989 сыллаахтан ыла күн бүгүнүгэр дьэри үрдүк үүнүү эвенотугар үлэли кылдьар. Бастаан К-700 тракторга олорон сир тастааһыныгар, хорутууга, бурдук ыһытыгар күнү-дьылы аахсыбаха туран күннэри-түүннэри, хаары-самыры билим-мэккэ тиргиччи үлэлиирэ. Афанасий Егорович тракторын көрүнэн оҕосто охсоро түргэниинэн, ханнык даҕаны бэйэлээх үлэни утары эппэккэ толору-гаһынан, төһөлөөх да ыарахаттары уйарынан мээ киһи тэннэспэт дуулаҕа үлэһитинэн дьонугар-сэргэтигэр биллэр. Бэйэтэ эрдэттэн - эрдэ "манньк үлэлэр буолуохтаахтар", - дьэ бэлэм буоларынан уонна билинни уларыта тутуу хаамайытыгар сөл түбэһэрин учуоттаан, биригэ үлэлиир дьонноро, ордук "Агро" ассоциация салайааччыта, үрдүк үөрэхтээх агроном Михаил Максимович Монастырев табатык сыаналааннар, эдэр, эрчимнээх үлэһити

1992 сылтан ылата механигынан талан үлэлэспиттэрэ.

Афанасий Егорович манньк үлэли-хамсыы сылдьан 1981 сыллаахха таптыыр доторун Елена Васильевнаны көрсөн ыал буолан Хоптобо Дирингэр быр-бааччы олоһоллор. Икки кыыс уонна бири уол оҕолоохтор, Афоня дьэ кыра сизиннээхтэр. Кинилэр былырыныгыттан ыла бэйэлэрэ туһунан дьэ кэргэн иһинэн "Дьөһөгөй" бааһынай хаһаайыстыбатын тэриээн үлэлээн эрэллэр.

КҮӨХ САЙЫН БЫАНА

Самаан сайын барахсан ситэн-хотон, туох баар барыта тупсан-киргээн, торолуйан турар кэмигэр "Дьөһөгөй" бааһынай хаһаайыстыбатын үлэтин-хамнаһын билсэр соруктаах Чычаас күөлүн собуруу атавар баар Сууда Унуоҕа дьэ бэртээхэй кырдал сиргэ оҕуруот аһа үүннэриллибит бааһынагыгар тийэбит. Хортуоппуй бөҕө силигилли үүмүтүн көрүөххэ олус үчүгэй, тэинни собус кэтэххэ бурдук ото көөрүмтүгэ долгулдьуйар. Барыта түөрт гектары арыый кыайбат сиргэ оҕуруот аһа ыһыллыбыт, билигин көстөрүнэн хортуоппуйдара куһаҕана суохтук үүмүт. Хаппыыстаны, субүөкүлэни уонна моркубу арыый хойутаан ыһаннар, соччо үүнэ илик. Манна Эрилик Эристин аатынан совхоз сабаттан үйэ чиллэрин кэринэ оҕуруокка үлэлээбит опьттаах, "Довордоһуу" орденын ка-

валера, улууска уонна республикага биллэр үлэлээх бастын тракторист Николай Николаевич Новгородов наставник быһытынан үлэтин саҕалаабыт. Афанасий Егорович бырата, быйыл онус кылааһы бүтэрбит Юра Степанов уу ыстаран үлэлээн тирит-хорута сылдьар. Убайа киниэхэ эрэлэ улахан, орто оскуоланы бүтэрдэһинэ агроном үөрэбэр ыһтар баҕалаах. Кинилэри таһынан оҕуруокка Лена Прокопьева, Тая Филиппова үлэлиллэр. Оҕуруотчуттары барыларын анал үөрэхтээх агроном Саргылаана Васильевна Тарасова салайар, үлэлэрин-хамнастарын сүрүннээн биэрэр.

Николай Николаевич 3,5 гектар сиргэ хортуоппуй ыһыллыбытын кэспир. Ордук үүнүүлээх "Бармас" дьэ сурдуу абалан боруобалаан кыра собус сиргэ олоһултара бэркэ үүнэн эрэр эбит. "Сага сир буолан, киһи баччаны ыһам дьэ этэр кыаҕа суох, ол эрэри ортоку үүнүүкү хомуйуохпутун сөп этэ", - дьэ опьттаах оҕуруотчут сабаҕалыйар. Онон, табылынааһына, бири гектар сиртэн 7-8 тоннаны эбэтэр 10-чаны даҕаны ыһахтары сөлкө дылы. Афанасий Егорович былаан быһытынан эһил бу бааһынатан 7 гектар гына кэнэтэр, кэлин 15 гектар сиргэ агардастыы хортуоппуй эр үүннэрэр баҕа санаалааһын билиһиннэрэр. Маны таһынан кинилэр Наһаар, Харчы Туората дьэ сирдэргэ бэйэлэрин хаһаайыстыбаларыгар

анаан сүүрбэччэ гектар сиргэ бурдук үүннэрбиттэр.

СИБИНИНЬЭ ФЕРМАТЫГАР

Липпэлээххэ урут 1960-нус сыллардаахха Н.С.Хрущев кэмигэр сибининьэ фермата баар буола сылдьыта. Онон «Дьөһөгөй» сэттэ уонча сибининьэни иһтэн көрөн-истэн туруораллар. Республикага сибининьэни иһти бүгүн бири барыстаах салаа буоларынан биллэр. «Тыа хаһаайыстыбатын түргэниик ситэр салааларын сайыннарыы уонна дьэ кэргэн дохуотун үксэти» дьэ СР Президенин программатыгар уонна Правительство уурааҕар сөл түбэһиннэрэн, «Дьөһөгөй» бааһынай хаһаайыстыбата сөптөөх хайысханы тутуспут дьэ киһи сыаналыан эр сөл. Бачча элбэх борууда сибининьэни көрүү-истин биллэн турар мээңэ ситиһиллибэт. Манна үлэһитинэн Федосеевтар дьэ эдэр ыаллар ааспыт күлүктэн ыла кэспэтин үлэли кылдьаллар. Афанасий Егорович кинилэр үлэлэрин чөлүгэр сылаах «Чань-Чунь» дьэ кытайскай мини-тракторы ылан биэрбит. Маны эдэр ыаллар үлэлэрин төлөбүрүгэр аахсан бэйэлэрин бас биллэлэригэр анаан тутта сылдьаллар. Дьэ хаһаайына Егор Михайлович уопсайынан «үлэлээххэ сөл, үлэлииргэ усулуобуйа барыта баар», - дьэ этэр.

СЭППЭРЭЭТЭРИНЭ ПУУН АҢЫЛЫНА

Быйыл сайынгыттан ылата кырыы учаастак кыһалбатын табатык өйдөөн, билинни курдук ыарахан кэмгэ үл-харчы мээңэ көстүбэтин учуоттаан тыа үлэһит дьонго бэйэлэрэ бас билэр үлэһиттэн-нэр-астанналар дьэ "Чурапчы" ТХПК салалтата Уорба бөһүөлэгэр сэлпэрэтиринэ пуун аһан үлэлэтэн эрэр дьон-сэргэни барытын үөрдэр. Манна эдэр хаһаайка Людмила Михайловна Федосеева сибининьэ көрөрүн таһынан үлэлиир. Астаммыт сүөгэни Афанасий Егорович Дирингэҕэ арыы сыаҕар тастарар.

Үтү кэмигэр таһар туһутан уонна бу кырыы учаастак олобун-дьаһарын тупсинниттэн сарар суолу "дьөһөгөйдөр" билиннорго сылдьаллар. Билиннорго сылдьаар уонна скрепердээх трактор үлэли табыстылар. Сотору кэминэн Афанасий Егорович быһаччы кэспэтининэн, Чурапчыттан грейдэри таһааран үлэлэтэр санаалаахтар.

ИННИКИ СОРУКТАР, БЫЛААННАР

Эдэр киһи Афанасий Егорович төрөөбүт

дьэ, бааннык, теплица, типовой хотон... Бэйэтин чааһынай сага "Беларусь", икки "ЛТЗ" трактордара, икки фургон УАЗ-тара, ону таһынан тыа скрин үлэтигэр быһаччы туһанар от охсоро, муньыра, быһата, киһи ааһан сиппэт техниката бааллар. Афанасий Егорович нэһилиэккэ ытыллар араас дьаһаллартан хаһан да турса турбат. Төһө кыага тийэринэн барытыгар күүс-көмө буола сатыыр. Былырын Хоптобо нэһилиэгэ төрүттэммитэ 80 сыла туолар үбүлүөйдээх сага дьонугар ыһах киз-

Уорбата чэирин сайдарын туһугар үгүс өрүттээхтик үлэли-хамсыы сылдьар. Кини инники өттүгэр былаана, туруорунар сыла үгүс. Кыаллар буоллаһына, билигин үлэлээбэккэ турар кулууп дьэтин сөргүтэн аны кыһын үлэ киллэриэн баҕарар. Бэйэтэ бас билэр сүүс-кэ сибининьэтигэр улахан тиловой хотону онорторуохтаах. Бу барыта учаастак сайдарын туһугар уонна олохтоох дьонго үлэ мээстэтин таһаарыга туһуламмыт сорукур буолаллар. Кэһэскитин үөрэххэ барар оҕолорго биридиннээн көмөлөһүүнү, онтон даҕаны атын кэскиллээх үлэлэри ыһтар өйдөөх-санаалаах. Маны таһынан урут совхоз сабаттан сылгы баата буолан турбут Таппалаагы кэнэтэн-тупсаран, аны күнүн 40-ча сылгыны атылаһан абалан онно тутан иһтэр былааннаах. Бу сайын онно тийэн мээстэтигэр 40 гектар сиргэ оту бэлэмнээн үлэтин саҕалыйар соруктаах.

ТУМУК ОННУГАР

Луковцевтар дьэ кэргэн олбуордарын иһэ толору тутуу-хаһа бөҕөтө. Ол курдук, тупсабай оҕоһуулаах улахан дьэтин сыһыары гараж, сайынны олоһор кыра

гэлэ буоларын табатык өйдөөн, бэйэтэ көбүлээн, тэрийэн, спонсордаан ыппыта. Быйыл сайын Амма улуутун Абаатыгар буолан ааспыт "Ырыам билигэ-кыыс Амма" дьэ иһин энэр улуустардаагы дьахталлар вокальнай ансамблларын көрүү-конкурса Дирингэҕэ народнай хор дьахталларын ансамблын бэйэтин транспортынан илдьэн кытыннарбытын иһин олохтоох культура үлэһиттэрин махталлара улахан.

"Учаастагым, төрөөбүт-үөскээбит күндү Уорба туһа" дьэ кэскиллээхтик үлэлиир, аныгылы толкуйдаахтык дьаһанан олоһор. "Дьөһөгөй" бааһынай хаһаайыстыбатын салайааччыта Афанасий Егорович Луковцев үлэлэриттэн бастахтык билиһиннэрхэ итинник.

Павел ФЕДОРОВ - СОМОҕО.

Дирин.

ХААРТЫСКАЛАРГА: Ханас үөһэ - Афанасий Егорович дьэ кэргэни кытары; уна үөһэ - сибининьэ ферматыгар; уна аллара - Егор Федосеев хамнаһын суотугар ыһаах тракторын олус сөбүлүүр; аллара - хортуоппуй бааһынагыгар.

Ол уодаһыннаах сылларга

Дмитрий МАКСИМОВ,
спорт ветерана, греко-
римской тустуу маастара.
Амма улууна, Өнньүс.

● *Дорубуйа харыстабыла*

Кини идэтэ — анестезистка

Балышга, ордук улуустангы ки-
ни балышга элтир-сэртэгэр үлэ-
ту бу куолаан, коллективнай үлэ. Э-
тээнэччилэр үксүн тустаах элтир
врачтарын, сэкстэрэлэрин кыламы-
ыларын, сылаас-сымнабас илиилэ-
рин, санааны көтөргөр үтүө тыла-
рын-эстөрүн билэлэр-истэллэр.
Оттон кирилэр ыарыыларын чуол-
кайдаар быһаарарга, элтиргэз
күннэлэргэ айыыахтык көстөр, соровор
олох да көстүбэт элбэх "күлүк" спе-
циалистар түбүгүрүллэр, өйдөрүн-
санааларын бизирс үлэлинилэр.
Холобур, хирургическай отделе-
ниэда кириэн улахан операцияны
баран туланан, үтүөрэн тахсыбыт
кили хирурга, сэкстэрэлэргэ махта-
нар. Оттон бу ыарыһах диагноһа
быһаарыллыытыгар лаборатория,
рентген, УЗИ, ФТС кабинеттарын
үлэһиттэрэ камелөнөөллөр.
Септөөх, наадалаах эминэн хаачы-
ыйыыга ыстаарсай сэкстэрэ
түбүгүртэр, хаан компонентнара на-
ада буоллабына А.А.Попов үлэ-
тэр донорскай пууна туфалыыр.
Операция элтиргэр ыарыһах
өрүһүллүүтүн быһаччы быһаарарга
анестезиолог-врач уонна сэкстэрэ
хируру, операционнай сэкстэрэни
кытта тэниэ тыгана үлэлинилэр.

Улууска 60-с сылларга хирургическай сулууска кыагыран, араас элбэх улахан да операциялар оңолулар буолбуттара. Салгыы 70-с сылларга ордук ис органнарга уустук уонна улахан оһоллорго утатылпат операциялары миастатингэр оңорорго уопсай анестезия — наркоз (утуган баран операция) наадака кыстубут. Ону оңорорго бэлэмнээх анестезиолог врач уонна анестезистка-снестэрэ штаттара көрүлүбүттэр. Бастаыи анестезиологунан бэизинт олохтоох уолбут В.В.Гуляев үс сыл үлэстэбитэ. Салгыы эмиз специализацияны баран анестезиологтарынан М.Л.Филиппов, Н.Е.Торговкин, Д.К.Стручкова, Ф.М.Сидоров, көмөлөөтүчү снестэрэлринин Е.Н.Шестакова, И.С.Теплоухова, Л.Г.Семенова үлэстэбитэрэ. Калин балай да утунук уонна таһаарыылаахтык врач А.И.Корнин сыраласта.

- Минь бигр онууг "күлүн" специалист, 14 жил анестезистка-сиэстэрэн эмс үлэилэр А.П. Макарова туһунан кэспизхилин бээрарбым. Анна Петровна эмиз баарэбит кыыспыт, Интернат-оскуола томитторугар улаатан, үөрэмиз баран Дьокуускай-даары медицинскэй училищаны 1982 сыллаахха бүтэрэн 19-с сылын улуунун быһыһатыгар үлэилэр. Үөртүл сүл хирургическай отделениегоска үлэлэбитин кэннэ эдэр эрининээх, элбэх билиилээх специалист кыһы, үлэбит быһыһынан тус хаачыстыбаларын үрдүктүк сыаналаан, талан ылан анестезистка-сиэстэрэбиз үөрөнөргүз эппиттиригэр сөбүлэспитэ. Дьэ, итинтан ыла бу күннүтэ аайы курдук тардылла сылдьар тыһааһыннаах үлэбиз үтүө суобастаахтык, эрэллээхтик үлэлээн кэллэ.

Анна Петровна, бигрэг үзэлиин сүлдээр коллегалаар атгэлэринэн, бу ндзээ, дээ, кырдым, талбыт курдук сөл түбэлэр килин. Кини элбэзи билэр уонка онтукатын ханатынар буолан, бэйэтигэр эрэллээбэ, надалаах кэмгэ сип-сал курдук түргэн туттуута-хаптымта элбэзи быһаарар. Наркозка бэлэмнэни операция быдан иннинтэн сабалар. Буолуохтаах операция

көрүгүн, кээмэйин уонна хаамы-
тын былаанын хирурдар оңорор бу-
оллактарына, онно каркоз хаамы-
ын аялестэиологтар былааныныл-
лар. Сизэстэз онно туттуллар
күүстээк эитэр теһе наада буолал-
ларын, дозаларын чуолкайдик би-
лиэхтээбин сэргэ олору хаһан, хай-
дах бизэрэи былаанынахтаах. Онон
ити эитэр дэыйыларын ис
хоһоонун үчүгэйдик биллэхтээк.
Алпартура эрдэттэн бэрэбэрэ-
лэнэ, болэмнэин каадалаах кэннэ
чуолкайдик үүлэлирин эиэс киин
хааччылар. Туттуллар инструмен-
нар эрдэттэн-эрдэ болэмнэнэн, сте-
рилизацияланан, бэрээдэктэринэн
ууруллан илин ачыгар буолуохта-
хтар.

Хирург талыгтар киллэрэн, операция бэлэмнэнэ сытар ырынах үһүн курбуу үгүхоттах, номоһо көрүңкээх, сып-сап эрэллээх туттуулаах-хаттыылаах саха кыһа кириэн чуолкай бадайытты быһааран, уоскутан баран укуллалаталан барбытын кээнэ сотору ханна да барбытын билбэккэ хаалааччы. Операция бара турдагына ырынах туругун, наркоз хаамыштын көрөн-истэн, аппараттарынан бэйэтэ быһаарар кыахтаах.

Анна Петровна суһал, быһаары-

ылаах түгээнэргэ анестезиолог-
прайын кытта залхуу саната-ингэтэ
суух, үксүгэр харьяанам, клиникэн
быһаарсым, өйдөһүү үөрүнэрин
үчүгэйдик бэлхылаата.

— Врѣх илинтин-атабын кэ-
тэлээн буолбакка, бэйэтэ тоҕоо-
тоох кэинэ өйдөтүрэр, быһаарса-
ра яһаа абырғаллаах, — диир бэл-
этир билигин биһирэ үлэли
сыйдыар араа Степан Харламп-
евич Воробев.

Операция канинхтэн анестезиологтар үзлэлэр салсанар. Наркозтан талаары – биш эмз элпнэтээх түгэн, бэрхыах ис органичарын, ордук мэйнитин чөлүгүр түлэрин сыйа, табигастаахкы бардагына сатанар. Операцияланымт киби өйдөнөн канинхигэр биш операциянынз укуол бээрбит номорон сизэстрэтин өйдөөх, эрэллээх микээр-дээбит харакхатара кичини одуулуу турар буолааччы. Аны киби ырахан туруктаах буолларына, Аниш Петровна араһынын салгы эитиллэр, көрөллөр-нстэллэр. Улахан куттал аастагына, уолсай палатага киинэр кыахтаннагына биридэ арахсаллар.

Ааспыт сылга хирургической отделениеда 144 улахан операцияга наркоз-анестезиологический көмө оңолуунда. Итин таһынан хас энэ уонунан араас оһоллорго түбүһүн улаханник эмсэбэлэббит дөнгө суһал резинационный, тыһынаах хаалларага туһайыллыбыт көмө анестезиологтарынан оңолуунда. Маниа баар буолаллар киһи үөбүтэ-ахтыбатах балаһынаналара, эмсэбэлэббит киһи оһоо кыл сөгөт-тан салһаран түгүннэрэ. Ол, биллэн турар, түргэн быһаарымыны, сип-сал туттуунуу эрэйэр. Оңтукан эл-бэх билиилэ, бэйэһэр эрэллэх буоллаххына табыллар. Анна Петровна маниа солбуллубат киһи. Киһи үлэтэ хирургической отделение-нан эрэ мунурдаммат. Атын да отделениеларга ыарыыга кууска өл-лөрөн ыарахан туруктаах, өлөр-тил-лэр мокуурүгүр сүтүр ыарыһах-тарга көмөлөһө ыарыһын кэлэргэ куруук бэлэм буолуохтаах. Бириэмэ көһүмүһүмү, ол отделениелар сис-тэрэлэрин итинник көмөнү оңорорго үөрэтэр, таһайар. Атын отделениеларга резинационный көмөнү оңорорго аналлаах алпар-гутаалах, эл-томл саллаастаах па-лата баар буолуохтааба бэ?

мөлтөгүнэи кыаллибат. Ол тустаах үзлэлээх даону ордук хоштор. Аны сорох ардыг оролдоомуу эбэтэр ыалдыыг киниг аныи тулуйар кыага суох буолларына тыа балыыһаларыгэр суһаллык бараан көмө оңоробун. Дээ, итиннэ барытыгар Анна Петровна туох да мөксүөргэ суох, этэргэ дылы, кэлди бэлэн. Кини биир хомойоро, дыксинэргэ баар — кэлин кэминэ эдэр дьон үксүгэр арыгы содулуугар, нирсэн бараан оролдоомууларга элбээбиттэн. Ол түмүгэрээи бөбөнөн тыһыннаах да хааллактарына саастарын тухары дьарбы ыарыһалаах, иибэлиит да буолаллар да үгүс.

А. П. Макарова талын зылбыт итгеник тугааһыннаах, эппиэттээ үлэтин себүлүүр уонна куруук билиитин хаматар, сатабылын чочуйар. Хаста даһаны идэтин чочуяа хирургия кииннэригэр сырытта. Отделение күнүздэи үлэтигэр куруук көмөлөһө, кытыһа сылдар биригутаах үлэтин. Ол туһунан отделение сэбиэдиссэйэ Н.Н.Кузьмина:

— Ханни дэ оюустары, наадан буолланына операционнай даҕаны, солбуйар кыахтаах, — дьон астынан кэлсиир.

Бу үлүгэр түбүктээх үлүс сарыттар дабыны, отделение общественной үлэти кинигэ суох барбат. Анна Петровна улахан тарззыннык киһи. Наадалаах эмин-томун эрдэтэн-эрдэ сакаастан хаачыынар. Кислородун, азот саппааһын хаачыгар абалтарар, инструменттары кыһаллар сатыыр. Бэйэтин үлэтигэр кыһаллар киһи батыһыныан тустаах аппаратура, инструментарий эргэртигин, кыһалара буоллар сагардыахтаагын этэр. Стажировка сүлдүөн көрбүт ыарыһабы куруу кэтээн көрө олорор мониториннаах аппаратынан үлэлирин баба санаа окостор. Манна дабатын этэххэ итинник оонно-манна бырабыллан үлэлээһиннэ балыһабыт хирургическай отделениега бу Анна Петровна курдук бэйээрин идэлэригэр бэримнэлээх, дымнээх энтууэст врачтардаах, кистэрэлэрдээх буолан эрэллээктик, көдүүстээктик улууш нэхилиэннээтигэр абыраллаахтык үлэлиин олорор.

Афанасий ПЕРМЯКОВ

ХААРТЫСКАБА: А.П.Макаро
8а УЛАТШЫН КЭМИГЭЭ.

САКАМ: ЗАРАБОТНАЯ НАТА

С 24 июля по 29 июля в с. Чурапча проводится
ДЕМОНСТРАЦИОННАЯ ВЫСТАВКА НОВОЙ БУХГАЛТЕРСКОЙ ПРОГРАММЫ

ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЕ ЧЕРТЫ ПРОГРАММЫ "САЙДАМ: ЗАРАБОТНАЯ ПЛАТА"

- Безупречная репутация отчетности в налоговых органах.
- Легкость освоения и простота настройки.
- Так же как и "1С" программа написана под ОС WINDOWS.
- Обороты по счетам: (Для хозяйственных предприятий - журнал ордер № 10 "Заработная плата", для бюджетных организаций - Мемориальный ордер № 5).
- Расценки, гарантия, сопровождение:

Программы	Стоимость	Обучение	Обновление	Сопровождение
"Сайдам: Заработная плата"	7400	3400	12 мес. Бесплатно	1 раз в мес., беспл.
"Зарплата Кылатчаюва"	7400	3400	6 мес. 740 руб.	По договору
1С:Зарплата и кадры. Однопользов.	8120	3100		1 час - 500-600 руб.
1С:Зарплата и кадры. На 3 пользо.	13920	3100		1 час - 500-600 руб.
1С:Зарплата и кадры. Сетевая	27840	3100		1 час - 500-600 руб.
1С:Зарплата и кадры. Для SQL	55680	3100		1 час - 500-600 руб.
1С:Зарплата и кадры. Server 2000	69600	3100		1 час - 500-600 руб.

НАРОДНАЯ МУДРОСТЬ ГЛАСИТ: "ГОТОВЬ САНИ ЛЕТОМ, А ТЕЛЕГУ - ЗИМОЙ".

Сейчас самое время (во время выставки предоставляются скидки) готовиться к концу отчетного года, самой "жаркой" поре для всех бухгалтеров. Помогая нам открыть представительство вы помогаете себе: приобрести, обучиться и настроить программу "Сайдам: Заработная плата" не выезжая за пределы улуса.

- легко и своевременно завершить отчетный год, избежав штрафов.
- подарить себе на Новый год беззаботные праздники и отдых.

По всем интересующим вопросам обращаться в Чурапчинское представительство по телефону: 42-227, 41-667.

Редактор а.т. ДАНИЛОВ С.Р.
ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурагчы с/а.
Кари Марк ууд, 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫБЫТ:
редактор - 41-332, отделе - 41-265.
E-mail: sannakch@mail.kch.ru

Хайхыаты тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительствота,
Улуус дьаһалтата, Редакция. Хайхыат сахалыы тылынан
оптуорунньука, сэрэдэ, субуотада тахсар.
Хайхыат индекса: 54907

"Сага олох" редакционный-издательский холдинг. Офсетный бэчэвт.
Сакаалын №-ро 84. Тираж 1790. 23. 07. 2001 с. бэчээкнэ бэрилнншэ.

Автор суругтар этиилер санаа редакция
позициятыгар мэлдэн сөп түбэлэр
буолбатах. Сурууска ыйылар чакчылар
кырдыктаахтарыгар өппөтүнүнүн
автор тус бэйэтэ сүгөр.

● *Сүбэлэр*
**МООНЫБОЛОН
ДЖЕМИ ОНОРУУ**

Моосньобонгон джеми икки ньшманан бэлэмнэххэ сөл. Бастагы ньшма. Отону кэнгэс иһиксиз, холобур, ас астыыр тааска кутан илдьиритиллар уонна саахарынан саба кутан баран хас да чаас туруоруллар. Салгыы мөлхөс уокка буһарыыны тохто-тохто 2-3 төгүл, бэлэм буолуор дизри буһарыллар. 1 кг моосньобонго 500 г саахар наада.

Июлис нýйма. Отону миксэргэ ытайтарыллар уонна бэйэ сөбүлүүрүнэн саахарданыллар. Ол кэнииттэн баанкаларыгута кутан ууруллар. Киинэ аҕардаах баанкалары 12, киинлээх баанкалары 18 мүн. устата 80 кыраадыс итингэ орутан пастеризацияланаар.

АТЫЛЫБЫТ

Т-25А тракторы. Билсэр тел. 41-875 эбатэр 25-204.

KӨННӨРҮҮ

Халыат от ийын 21 күнүнүзүн 83 №-рүн «Илддыт» сыһыарытын 4-с страницатыгар «Отчут, мань туһант» диир рубрика аныһан бачээттэммит «Бутулу тарбаһын тебетүгүн соһуон» диир субэбэ нокис аб-затын манһык кыһынар азыдыллыһахт!»

«Бугул соһор тэрил кээмэйдэрэ: бугулу ууран соһорго аналлаах урабас уһуна — 350 см, туорай быа уһуна — 80 см, бугулга аһымыллар чороох уһуна — 50 см».

Улуустаады дьинз-уот, коммунальнай хайаайыстыба уп-
равлениетын Бахорытаады участаагын суоллара

—Бирчлэлтэр Ноговицын Гаврил Сергеевичийн алдсүмтэй бэйлэрийн үлэгтэйгээр Анна Сергеевна уснаа Иван Михайлович Макаровтаага «Сила» ХЭО дирекцита, профкома.

—Кэргэнийгэр Алча Уварознаса, оёолорутар, аймактарыг Гаврил Сөргөөнийн кытта бхнргэ үөрэмнт чабарыста.